

Analysis and Prioritization of Indicators of Urban Development Strategy in the neighborhoods of the eight district of Shiraz

Issa Ebrahimzadeh¹, Mostafa Istgaldi^{2*}, Fazel Hajizadeh³

¹ Professor of Urban Planning Geography, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran

² Assistant Professor of Geography and Urban Planning, University of Zabol, Zabol, Iran

³ M. Sc. Student of Urban Planning Geography, University of Sistan and Baluchestan, zahedan, Iran

ARTICLE INFO

Article Type: Research article

Article history:

Received 24 October 2018

Accepted 19 January 2019

Available online 27 May 2019

Keywords:

Urban Development Strategy,
RALSPI Model,
Neighborhoods of Eight
District, Shiraz City.

Citation: Ebrahimzadeh, I., Istgaldi, M., Hajizadeh, F. (2019). Analysis and Prioritization of Indicators of Urban Development Strategy in the neighborhoods of the eight district of Shiraz. *Geography and Sustainability of Environment*, 9 (1), 1-17. doi: [10.22126/GES.2019.1060](https://doi.org/10.22126/GES.2019.1060)

ABSTRACT

The urban development strategy approach as a strategic plan in responding to management inefficiency and reducing the quality of life of cities since 1999 has been raised with the goal of reducing poverty, sustainable development and promoting participatory and good urban governance. In the meantime, one of the CDS axes has been neighborhood-based approach and attention to urban neighborhoods. Therefore, the present research intends to prioritize the neighborhood (Darb Shazdeh, Bazaar Morgh Market, Sang siyah and Sare Duzak) in eight district based on four principles of urban development strategy (good urban governance, bankiness, viability and competitiveness). Required data were collected through library studies and completed questionnaires. The statistical population of this study is citizens of four neighborhoods of the neighborhoods of the eight district of Shiraz (N = 24871), which was selected using Cochran formula. 318 people were selected and a proportional to each neighborhood population was distributed randomly in the neighborhood. In order to analyze the data, SPSS software and one-sample T-test were used and the Ralspi model was used for leveling the neighborhoods. The results of a single-sample T test indicate that the overall mean of urban development strategy indicators at the level of these neighborhoods is at an unsatisfactory level. The findings of this model indicate that from the total area of study, the neighborhoods of Sare Duzak and Darbe Shazdeh, respectively, with the first and second rank, with a final score of 0.5109 and 0.4634, to some extent, and Bazaar Morgh locations and Sang siyah are at a very depreciated level with a final score of 0/1638 and 0/0052 respectively.

تحلیل و اولویت‌بندی شاخص‌های استراتژی توسعه شهری در محلات منطقه هشت شهر شیراز

عیسی ابراهیم‌زاده، مصطفی ایستگلدی*، فاضل حاجی‌زاده

^۱ استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

^۲ استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه زابل، زابل، ایران

^۳ کارشناس‌ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

چکیده

رویکرد استراتژی توسعه شهری به‌منابۀ برنامه‌های استراتژیک و در پاسخ به ناکارآمدی مدیریتی و کاهش کیفیت زندگی شهرها از سال ۱۹۹۹ با هدف کاهش فقر، توسعه پایدار و ارتقای مشارکت و ایجاد حکمروایی خوب شهری مطرح شد. در این میان یکی از محورهای استراتژی توسعه شهری، رویکرد محله‌محوری و توجه به محلات شهری بوده است. از این‌رو، پژوهش حاضر به اولویت‌بندی محلات (درب شازده، بازار مرغ، سنگ‌سیاه و سردرک) منطقه هشت شهر شیراز براساس اصول چهارگانه استراتژی توسعه شهری (حکمروایی خوب شهری، بانکی‌بودن، زیست‌پذیری و رقابتی‌بودن) پرداخته است. داده‌های مورد نیاز پژوهش از راه مطالعات کتابخانه‌ای و تکمیل پرسش‌نامه گردآوری شده است. جامعه آماری پژوهش پیش رو را شهروندان چهار محله از محلات منطقه هشت شهر شیراز (۲۴۸۷۱ = N) تشکیل داده است که با استفاده از فرمول کوکران ۳۱۸ نفر انتخاب و پرسش‌نامه متناسب با جمعیت هر محله به‌صورت تصادفی ساده در سطح محلات توزیع و تکمیل شد. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار اس.پی.اس.اس و آزمون آماری تی تک‌نمونه‌ای و برای سطح‌بندی محلات از مدل رال اسپیی بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از آزمون تی تک‌نمونه‌ای بیانگر آن است که میانگین‌های کلی شاخص‌های استراتژی توسعه شهری در سطح محلات مزبور در سطح نامطلوبی به‌سر می‌برد؛ همچنین یافته‌های مدل یادشده نشان‌دهنده آن است که از مجموع محلات مورد مطالعه، محلات سردرک و درب شازده، به‌ترتیب با کسب رتبه اول و دوم و با امتیاز نهایی ۰/۴۶۳۴ و ۰/۰۵۲ در سطح تا حدی برخوردار و محلات بازار مرغ و سنگ‌سیاه به‌ترتیب با امتیاز نهایی ۰/۱۶۳۸ و ۰/۰۵۲ در سطح بسیار محروم قرار دارند.

مشخصات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

تاریخچه مقاله:

دریافت ۰۲ آبان ۱۳۹۷

پذیرش ۲۹ دی ۱۳۹۷

دسترسی آنلاین ۶ خرداد ۱۳۹۸

کلیدواژه‌ها:

استراتژی توسعه شهری، مدل رال اسپیی، محلات منطقه هشت، شهر شیراز.

استناد: ابراهیم‌زاده، عیسی؛ ایستگلدی، مصطفی؛ حاجی‌زاده، فاضل (۱۳۹۸). تحلیل و اولویت‌بندی شاخص‌های استراتژی توسعه شهری در محلات منطقه هشت شهر شیراز. *جغرافیا و پایداری محیط*، ۹ (۱)، ۱-۱۷. doi: [10.22126/GES.2019.1060](https://doi.org/10.22126/GES.2019.1060)

مقدمه

در سال ۲۰۱۶، حدود ۵۰٪ از ۷/۳ میلیارد مردم جهان در شهرها سکونت داشته‌اند و تخمین زده می‌شود که تا سال ۲۰۵۰ حدود ۶۷٪ از جمعیت جهان در شهرها زندگی خواهند کرد (یانگ^۱ و همکاران، ۲۰۱۷). چنین وضعیتی تقاضای بسیاری برای توسعه زیرساخت‌های پایه به‌وجود آورده (شووتن و مثنجی^۲، ۲۰۱۰) و زمینه مطالعه جدی مدیران و برنامه‌ریزان شهری و همچنین سیاست‌مداران را فراهم آورده است (زیاری و همکاران، ۱۳۹۴). در کنار این موارد، پیچیدگی سیستم‌های شهری و ناکارآمدی روش‌های سنتی که راه‌حل‌های موردی ارائه می‌دهند و ناتوانی این روش‌ها در پاسخگویی به نیازها و مشکلات چندبعدی موجود، سبب شده است بسیاری از شهرهای در حال توسعه، بدون داشتن برنامه صحیح و همه‌جانبه، در شرایطی نابسامان قرار گرفته و با گسترش بی‌رویه فقر و آینده‌ای نامعلوم روبه‌رو باشند (رفیعیان و شاهین‌راد، ۱۳۸۷). به‌دنبال کشورهای در حال توسعه، برنامه‌های موجود در ایران نیز که در قالب طرح‌های جامع و تفصیلی برای شهرها مطرح هستند، به‌دلیل اینکه بیشتر کالبدی، ایستا و سنتی بوده و در تدوین آن‌ها ابعاد اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی لحاظ نشده است، پاسخگوی نیازهای فعلی شهرها نیستند و چون در عمل غیر قابل انعطاف و طولانی‌مدت هستند و در نهایت قابلیت اجرایی چندانی ندارند، میزان تحقق اهداف پیش‌بینی‌شده در آن‌ها بسیار ناچیز است (رهنما و همکاران، ۱۳۹۱).

از این‌رو، ائتلاف شهرها از سال ۱۹۹۹ در پاسخ به شرایط نامطمئن آینده، ناکارآمدی مدیریتی و کاهش کیفیت زندگی در شهرها، رویکرد جدیدی با عنوان استراتژی توسعه شهری^۳ در برنامه‌ریزی شهری پدید آورد که از اهداف آن می‌توان افزایش رقابت‌پذیری، کارایی، ارتقای کیفیت سکونت، کاهش فقر و بهبود مدیریت شهری را برشمرد (صابری و همکاران، ۱۳۹۱)؛ بنابراین، یکی از راهبردهای که می‌تواند به کمک محلات شهرها بیاید و به برطرف شدن مشکلات و معضلات محلات کمک کند، راهبرد «استراتژی توسعه شهری» است. هدف کلیدی طرح راهبرد توسعه محلات، تهیه و اجرای استراتژی است که به‌دنبال تدوین برنامه‌هایی برای بهبود مدیریت و حکمروایی شهری، افزایش سرمایه‌گذاری برای ایجاد فرصت‌های اشتغال و گسترش خدمات، تثبیت جمعیت و توزیع متوازن آن در سطح محلات، ارتقای سطوح پایداری در محلات و غیره است (امانیان، ۱۳۹۵).

یکی از زمینه‌های ناپایداری توسعه شهری به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، بی‌توجهی به محلات است که نیازمند چاره‌اندیشی‌های ویژه برای بهبود وضعیت توانمندسازی آن‌هاست. این فرایند، برای استراتژی رشد اقتصادی که جزو لاینفک ویژگی شهر هستند یک ساختار تعیین می‌کند. این فرایند به‌طور هم‌زمان برای ایجاد شهر پایدار و برابر به‌واسطه سیاست‌ها، استراتژی و اقداماتی به‌نفع فقیران شهری، شرایطی فراهم می‌آورد؛ لذا در بیشتر حالت‌ها بر رشد اقتصاد محلات شهری تأکید می‌کند و هدف آن بهبود کارایی اقتصادی، ایجاد طیف وسیعی از اشتغال و توسعه و ارتقای خدمات است. بهره‌گیری از رویکردهای توسعه‌محوری محلات در چنین طرحی که توانمندسازی اجتماعات محلی و کاهش آسیب‌پذیری مردم و محلات را در رأس برنامه‌ها و اقدامات خود قرار می‌دهد، ضروری به‌نظر می‌رسد. به‌طوری‌که هدف آن بهبود کارایی اقتصادی، ایجاد طیف وسیعی از اشتغال و توسعه و ارتقای خدمات باشد (تقوایی و همکاران، ۱۳۹۴). رسولی‌منش^۴ و همکاران (۲۰۱۵)، رسولی‌منش و همکاران (۲۰۱۴)، هالا^۵ (۲۰۰۷)، پارنل و رابینسون^۱ (۲۰۰۶)، علیشائی و کریمی (۱۳۹۶)، رهنما و شریفی (۱۳۹۵)، تقوایی و

1- Yang
2- Schouten & Mathenge
3- City Development Strategy (CDS)
4- Rasoolimanesh
5- Halla

همکاران (۱۳۹۴) و غیره درباره استراتژی توسعه شهری به‌منظور بهبود وضعیت شهرها پژوهش‌ها و مقالات متعددی در سطح جهان و ایران انجام داده‌اند.

کلان‌شهر شیراز نیز مانند بسیاری از شهرهای دیگر کشور در چند سال اخیر با رشد فزاینده جمعیت شهری، روند شهرنشینی، مهاجرت و به‌دنبال آن، افزایش نیازهای شهری همچون مسکن، حمل‌ونقل و خدمات شهری روبه‌رو بوده است (رضایی و کریمی، ۱۳۹۵: ۴۴). یکی از مناطق بسیار مهم این شهر که به‌مثابه قلب تاریخی و فرهنگی آن مطرح است، منطقه هشت است که به‌لحاظ تاریخی و عرفی از دوازده محله سنتی تشکیل شده است (فرجام، ۱۳۹۶) و همواره با معضلات و مشکلاتی نظیر سرمایه اجتماعی پایین، ضعف در حس مشارکت، عدم احساس تعلق به مکان، پایین بودن ضریب اجتماعی، کاهش امکانات اشتغال و بی‌رونقی کارگاه‌های تولیدی و فرسودگی کالبدی، کمبود شدید فضای سبز و باز عمومی در سطح منطقه، وجود فضاهای مخروبه متعدد در سطح بافت و آلودگی بصری و محیطی گسترده در سطح منطقه و وجود ضعف و نقص در جمع‌آوری زباله و پسماندها به‌دلیل مشکلات دسترسی و مدیریتی روبه‌رو هستند (مهندسین مشاور پردا راز، ۱۳۸۹: ۲۵).

در این میان مشکلات و معضلات یادشده در محلات درب شازده، سنگ‌سیاه، بازار مرغ (محدوده شاه‌چراغ) و سردزک پررنگ‌تر بوده که کیفیت زندگی شهروندان را تحت تأثیر قرار داده است؛ بنابراین، پژوهش حاضر بر آن است که محلات منطقه هشت شهر شیراز را بر اساس اصول چهارگانه استراتژی توسعه شهری (حکروایی خوب شهری، بانکی بودن، زیست‌پذیری و رقابتی بودن) اولویت‌بندی کند؛ از این‌رو با توجه به اهمیت برنامه‌ریزی استراتژیک در سطح شهرها، بانک جهانی با همکاری مرکز سکونت‌گاه‌های سازمان ملل متحد، در سال ۱۹۹۹ میلادی سازمان «ائتلاف شهرها» را با هدف بهبود شرایط زندگی در شهرهای کشورهای درحال توسعه به وجود آوردند (موخیا، ۲۰۰۶).

براساس تعریف بانک جهانی^۱، استراتژی توسعه شهری فرایندی است که با مداخله و مالکیت ذی‌نفعان محلی برای تدوین چشم‌اندازی جامع برای شهر خود ایجاد می‌شود. این فرایند دربرگیرنده تحلیل آرمان‌های شهر درزمینه توسعه اقتصادی و اجتماعی و کاهش فقر، تعیین اولویت‌ها برای سرمایه‌گذاری و حمایت‌های توسعه‌ای و اجرای این چشم‌انداز از طریق اقدامات مشارکتی است (نصیری هنده‌خاله، ۱۳۹۴). بدین ترتیب راهبرد توسعه شهر، ضمن اینکه ماهیتی استراتژیک دارد و برای سامان‌دادن به اقدامات لازم در راستای دستیابی به اهداف خود فعالیت می‌کند، به‌شدت بر مشارکت شهروندان در کل فرایند تأکید دارد و می‌کوشد با ایجاد ساختار اعتماد و ارتباط بین گروه‌های مختلف (به‌مثابه سازوکاری اجتماعی) ضمن شناسایی قابلیت‌ها و فرصت‌های توسعه، مردم را تشویق کند تا متفاوت از گذشته به توسعه شهرشان اهمیت دهند؛ همچنین مراجع محلی در مراحل مختلف فرایند، با برگزاری جلسات مشاوره و ارائه گزارش، از تجربیات و نظریات شهروندان استفاده و با آگاه‌سازی آن‌ها از فرایند و نتایج کار، مشارکت بیشتر آن‌ها را تضمین می‌کنند (رفیعیان و شاهین‌راد، ۱۳۸۷). بیشترین اهمیت این رویکرد این است که به‌مثابه یک استراتژی گسترده شهری، شهر را به‌منزله موتور اقتصادی در نظر می‌گیرد و در کاهش فقر، رشد اقتصادی محلی و بهبود حکمرانی تأثیر مستقیم دارد؛ همچنین رویکرد واقعی راهبرد توسعه شهری با توجه به شرایط ملی و محلی متغیر است (اشرفی، ۱۳۸۸).

توسعه استراتژی شهر اصولی دارد که از آن با عنوان اصول شهرهای پایدار یاد می‌شود. این اصول عبارت‌اند از:

1- Parnell & Robinson

2- Mukhija

3- World Bank

قابل زندگی بودن، رقابت‌پذیری، حکمروایی خوب شهری و بانکی بودن (بانک جهانی، ۲۰۰۰) که در ادامه به تشریح این اصول پرداخته شده است.

به‌طور کلی راهبرد توسعه شهری اهداف گوناگونی را دنبال می‌کند که یکی از این اهداف، مدیریت و حکمروایی خوب شهری است. مفهوم حکمروایی که از دهه ۱۹۸۰ وارد متون جامعه‌شناسی سیاسی و اداره امر محلی شد و بر موضوع یا محتوایی قدیمی درباره رابطه قدرت و جامعه دلالت داشت که ایده‌های نظری آن به دوران ارسطو و افلاطون و ابعاد فلسفی طرح‌شده آن‌ها در زمینه حکومت و شهروندی برمی‌گردد (توکلی و مؤمنی، ۱۳۹۵). با افزایش چشم‌گیر جمعیت کلان‌شهرها در قرن بیست‌ویکم و افزایش میزان مطالبات شهروندان؛ از جمله حقوق شهروندی، کشورها موضوع حکمروایی خوب را به‌طور جدی مطالعه کردند (امینیان و همکاران، ۱۳۹۶). برنامه توسعه سازمان ملل متحد، حکمروایی مطلوب شهری را مشارکت برابر همه شهروندان در تصمیم‌گیری می‌داند که نه تنها شامل دولت، بلکه شامل جامعه مدنی و بازار نیز هست و در نهایت به ایجاد شرایط قانون‌مندی و کنش جمعی کمک می‌کند. در این معنی حکمروایی مطلوب شهری معنایی دوگانه دارد، به این ترتیب که در یک سمت این مفهوم به تجلیات تجربی انطباق دولت با محیط بیرونی و از طرف دیگر به الگوی مفهومی یا نظری همیاری نظام‌های اجتماعی و نقش دولت در این فرایند مربوط است (بهویان^۱، ۲۰۱۰). این رویکرد به روابط بین جامعه مدنی با دولت، قانون‌گذاران با مخاطبان قانون و حکومت با افراد تحت حکومت معطوف است (یغفوری و همکاران، ۱۳۹۵).

یکی دیگر از ابعاد راهبرد توسعه شهری، قابل زندگی بودن است؛ بنابراین یکی از رویکردهای نوین در زمینه اصلاح و گسترش مفهوم توسعه شهری، مطرح‌شدن مفهوم کیفیت زندگی و دخالت‌دادن شاخص‌های اجتماعی و کیفی در اهداف توسعه و عمران شهری و منطقه‌ای است (ابراهیم‌زاده و قادرمرزی، ۱۳۹۴)؛ به‌گونه‌ای که این مفهوم تأثیرات مؤثری بر روندهای اجتماعی و سیاسی داشته و در حوزه‌های مختلف از قبیل برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، ارتقای سلامت، ناتوانی، پژوهش‌های شاخص‌های اجتماعی و پژوهش‌های اقتصادی و سلامت روانی به‌کار گرفته می‌شود (تورک‌گلو^۲، ۲۰۱۵). در برخی از منابع کیفیت زندگی را معیار سلامتی، آرامش و شادمانی تجربه‌شده فرد یا گروهی از افراد تعریف کرده‌اند؛ از این‌رو، مفهوم کیفیت زندگی دامنه گسترده‌ای از مفاهیم را دربر می‌گیرد که بیانگر رفاه جوامع است (ابراهیم‌زاده^۳ و همکاران، ۲۰۱۶). از این‌رو، کیفیت زندگی ترکیبی از سلامت روانی و فیزیکی فرد است که به‌شدت با مفاهیمی از قبیل رضایت، توسعه انسانی، شادمانی و سلامتی مرتبط است (مارانز^۴، ۲۰۱۴)؛ بنابراین باوجود ابهام و اختلاف‌نظرهایی که در تعریف کیفیت زندگی وجود دارد، می‌توان آن را این‌گونه بیان کرد: کیفیت زندگی، واژه‌ای چندبعدی و کیفی درباره شرایط و وضعیت جمعیت، در مقیاس‌های جغرافیایی خاص (شهر، منطقه، محله و غیره) است که هم متکی به شاخص‌های ذهنی یا کیفی است و هم به شاخص‌های عینی یا کمی (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۵). معیار دیگری که در مبحث راهبرد توسعه شهری مهم است، مفهوم بانکی بودن است.

در سال‌های اخیر رشد و توسعه روزافزون فناوری اطلاعات و ارتباطات و افزایش نقش آن در زندگی بشر، موجب شده است تا کشورهای متعددی در سراسر دنیا اهمیت ویژه‌ای برای آن قائل شوند و برنامه‌های توسعه خود را به کمک آن سرعت بخشند (دهانی و همکاران، ۱۳۹۴). بانکی بودن به‌مثابه بخشی از مجموعه عظیم سیستم

1- Bhuiyan

2- Turkoglu

3- Ebrahimzadeh

4- Marans

اطلاعات و ارتباطات الکترونیکی ارتباط نزدیکی با رقابت‌پذیری شهری دارد؛ به عبارتی شهرهای رقابت‌پذیر شهرهایی هستند که بانک‌پذیر هم باشند؛ یعنی سیستم مالی شهر کارآمدی در استفاده از منابع درآمدی و هزینه‌ای خود دارند (اشرفی، ۱۳۸۸). بانکی بودن را می‌توان با دو رویکرد متفاوت بررسی کرد: بُعد اول، بانکی بودن از لحاظ فناوری است. بانکداری الکترونیک را می‌توان به مثابه فراهم‌آورنده امکاناتی برای مشتریان که بدون نیاز به حضور فیزیکی در بانک و با استفاده از واسطه‌های ایمن بتوانند به خدمات بانکی دسترسی یابند، تعریف کرد (نظری و همکاران، ۱۳۹۴). بُعد دوم از لحاظ سیستم مالی شهر بررسی می‌شود اصولاً شهرها برای داشتن توسعه پایدار باید از درآمدهای پایدار نیز برخوردار باشند (محمدآبادی، ۱۳۹۴).

از دیگر اهداف راهبرد توسعه شهری توجه به مبحث رقابتی بودن است. به‌طور کلی ریشه‌های مفهوم رقابت‌پذیری به قرن‌های پانزده تا هفده میلادی همراه با نظریه اقتصادی معروف به مرکانتیلیسم^۱ برمی‌گردد (اچا^۲ و همکاران، ۲۰۱۷). رقابت‌پذیری محرک مناسبی برای جهانی شدن تلقی می‌شود و به توانایی شرکت یا ملتی برای ارائه محصولات و خدماتی که استانداردهای کیفیت در بازارهای جهانی و محلی را دارد و با بازده کافی در منابع به‌کارگرفته‌شده یا مصرف‌شده در تولید آن‌ها همراه است، اشاره دارد (جواین^۳ و همکاران، ۲۰۱۷)؛ از این‌رو، رقابت فضایی مداومی که بین شهرها برای سرمایه‌گذاری و جلب نخبگان و غیره وجود دارد، موجب بازشکل‌دهی توزیع فضایی از منابع، نه تنها درون یک کشور، بلکه در سطح بین‌المللی شده است و سیاست‌های شهری ابزارهایی برای افزایش رقابت‌پذیری از راه سرمایه‌گذاری و تولید شغل هستند (کارگر سامانی و همکاران، ۱۳۹۳)؛ بنابراین، شهرهای رقابتی شهرهایی هستند که اقتصادی پویا و قدرتمند با رشد اشتغال، درآمد و سرمایه‌گذاری همه‌جانبه دارند. لازمه توسعه کارآمد شهری، فراهم‌آوردن شرایط مناسب برای افزایش بهره‌وری افراد و مؤسسات است.

در شهرهای رقابتی، تولید، سرمایه‌گذاری، اشتغال و تجارت به‌شکل پویا و در ارتباط با فرصت‌های بازار شکل می‌گیرند (باقرعطاران و نخستین، ۱۳۹۳)؛ بنابراین راهبرد توسعه شهری در جستجوی رشد سرمایه‌گذاری بومی و خارجی و افزایش توانایی شهری برای رقابت‌پذیری است و برای رسیدن به این هدف باید با اصلاحات مالی و سازمانی، قدرت شهر را برای رقابت با دیگر شهرها تقویت کرد (خلیل‌آبادی، ۱۳۹۰: ۷۸)؛ بنابراین پژوهش‌های قبلی نشان می‌دهند که شاخص‌های راهبرد توسعه شهری در سطح شهرها و محلات مورد پژوهش در وضعیت نامطلوبی قرار دارند؛ به‌نحوی که در پاره‌ای از مطالعات گذشته، سعی شده است با ارائه راهکارهای کارآمدتر در راستای کنترل مشکلات و تنگناهای ناشی از آن‌ها در ابعاد حکمروایی، زیست‌پذیری، بانکی‌بودن و رقابت‌پذیری اقداماتی انجام شود. در کنار موارد یادشده، بررسی این ابعاد در سطح محلات نکته‌ای مهم و درخور مطالعه است که کمتر به آن پرداخته شده است، بدین ترتیب با توجه به اینکه شهرها از تعدادی زیادی محلات به‌وجود آمده‌اند؛ تا به این محلات توجه نشود، شهرها به‌سوی پایداری حرکت نخواهند کرد.

مواد و روش‌ها

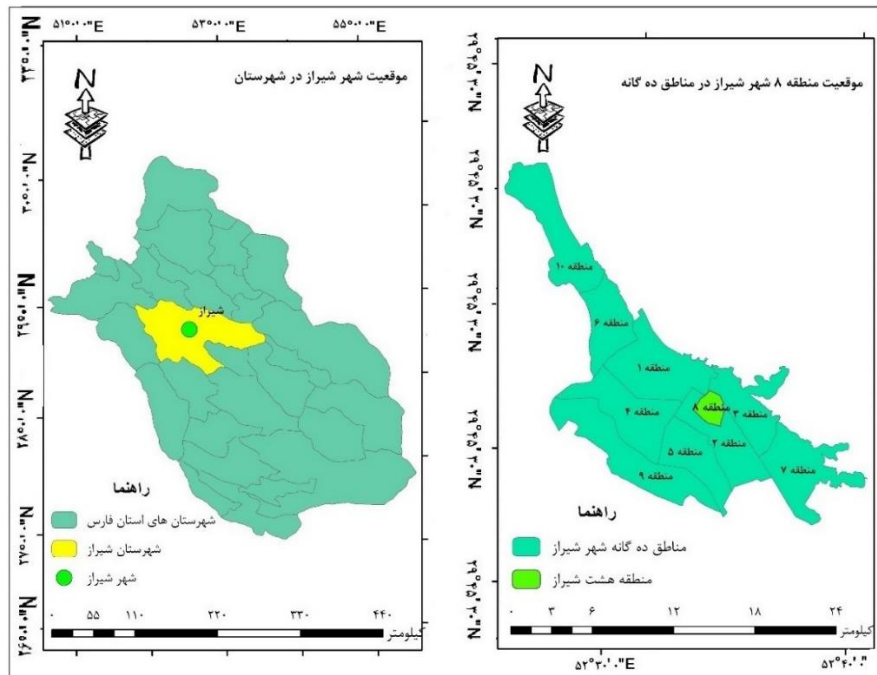
شهر شیراز به‌مثابه مرکز استان فارس، بر پایه آخرین سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ خورشیدی، جمعیتی بالغ بر ۱۵۶۹۵۳۴ نفر داشته است. در سال ۱۳۹۵، تقسیمات کالبدی شیراز تغییراتی کرده و از ده منطقه در سال ۱۳۹۲ به یازده منطقه در سال ۱۳۹۵ رسیده است که مساحتی بالغ بر ۲۱۶۷۰ هکتار دارد (شهرداری شیراز، ۱۳۹۵). منطقه هشت شهر شیراز به‌مثابه منطقه تاریخی و فرهنگی با وسعت ۳۷۸ هکتار بخشی از محدوده

1- Mercantilism

2- Ochoa

3- Jovane

مرکزی^۱ شهر شیراز را شامل می‌شود که دارای جمعیتی معادل ۴۸۱۹۵ نفر است (ایزدی و همکاران، ۱۳۹۶) (شکل ۱). جامعه آماری پژوهش حاضر را شهروندان چهار محله از محلات منطقه هشت شهر شیراز (N = ۲۴۸۷۱) تشکیل می‌دهد که با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۱۸ نفر انتخاب و پرسش‌نامه پژوهش متناسب با جمعیت هر محله به روش تصادفی ساده در سطح محلات توزیع و تکمیل شد (جدول ۱)؛ بنابراین پس از اینکه اعتبار و روایی پرسش‌نامه با استفاده از نظر اساتید و متخصصین جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری (پانزده نفر) تأیید شد، برای سنجش میزان پایایی پرسش‌نامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. در واقع، آلفای کرونباخ نشانگر انسجام درونی و همسازی داخلی گویه‌ها به‌شمار می‌رود. در این پژوهش، مقدار آلفای محاسبه‌شده در شاخص‌های مختلف، اعداد مطلوبی است (جدول ۲) و می‌توان گفت که دقت لازم برای احراز پایایی سازه‌ها در پرسش‌نامه به‌کار گرفته شده و گویه‌های طراحی‌شده برای سنجش شاخص‌ها با یکدیگر همبستگی درونی دارند. در ادامه، برای تجزیه و تحلیل داده‌های گردآوری‌شده از نرم‌افزار اس. پی. اس. اس^۲ و آزمون آماری تی تک‌نمونه‌ای^۳ استفاده و در نهایت برای ارزیابی کلی شاخص‌های استراتژی توسعه شهری و سطح‌بندی محلات مورد پژوهش، از مدل رال اسپیی^۴ استفاده شده است. لازم است گفته شود که به‌منظور مقایسه زوجی هریک از معیارها و شاخص‌های استراتژی توسعه شهری در این مدل پس از گرفتن نظر بیست نفر از کارشناسان مربوطه (به‌روش تخمین شخصی^۵) با استفاده از فرایند تحلیل شبکه^۶ هریک از معیارها وزن‌دهی شدند؛ همچنین متغیرهای مورد استفاده در پژوهش حاضر بر پایه اصول چهارگانه استراتژی توسعه شهری در قالب چهار شاخص حکمروایی خوب شهری، قابل‌زندگی‌بودن، بانکی‌بودن و رقابت‌پذیری طبقه‌بندی شدند (جدول ۳).

شکل ۱. موقعیت منطقه هشت شهر شیراز و محلات مورد مطالعه

- 1- C.B.D
- 2- Statistical Package for Social Science (SPSS)
- 3- One Sample T. Test
- 4- RALSPI

۵- روش تخمین شخصی یعنی اینکه پژوهشگر با در نظر گرفتن عواملی شخصاً نسبت به برآورد حجم نمونه یا تعیین درصد مشخصی از جامعه اقدام می‌کند، برای مثال ۱٪ یا ۱۰٪ یا ۲۰٪ یا ۵۰٪ جامعه را نمونه قرار می‌دهد (رهنما و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۴).

- 6- Analytical Network Process (ANP)

جدول ۱. مساحت و جمعیت محلات منطقه هشت شهر شیراز (وارثی و همکاران، ۱۳۹۱؛ عبدالهی و رختابناک، ۱۳۹۳)

نام محلات	مساحت (هکتار)	جمعیت	نمونه‌گیری
درب شازده	۵۱	۱۰۴۱۷	۱۳۳
سردزک	۳۰	۶۲۱۰	۸۰
سنگ‌سیاه	۳۱	۴۶۹۴	۶۰
بازار مرغ	۲۱	۳۵۵۰	۴۵
جمع	۱۳۳	۲۴۸۷۱	۳۱۸

جدول ۲. بررسی وضعیت پایایی شاخص‌های پژوهش براساس آلفای کرونباخ

شاخص	حکروایی خوب شهری	قابل زندگی بودن	بانکی بودن	رقابت پذیری	مجموع
آلفای کرونباخ	۰/۸۰۸	۰/۶۹۶	۰/۷۸۷	۰/۸۴۰	۰/۸۹۹
تعداد گویه	۱۶	۱۵	۱۲	۷	۵۰

جدول ۳. شاخص‌ها و متغیرهای پژوهش (پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۵؛ موحد و همکاران، ۱۳۹۳؛ ساسان‌پور و همکاران، ۱۳۹۴)

شاخص	متغیرهای پژوهش	شرح
حکروایی خوب شهری	مشارکت و پاسخگویی	نظرخواهی از شهروندان در تهیه و اجرای طرح‌های شهری، کمک به مسئولان در تهیه و اجرای طرح‌های توسعه شهری، رسیدگی به شکایات شهروندان نسبت به مدیریت شهری، پاسخگویی به مسائل و مشکلات موجود، آسان‌سازی مشارکت شهروندان در روند توسعه محله.
	قانون‌مندی و شفافیت	آگاهی از قوانین و مقررات موجود در حوزه عملکرد شهرداری، اطلاع‌رسانی به شهروندان درباره امور و کارهای عمرانی و رفاهی محله، وجود عدالت لازم برای اجرای قانون، میزان صداقت مدیران شهری.
	عدالت و جهت‌گیری توافقی	مد نظر قراردادن گروه‌های محروم در برنامه‌ریزی و اجرای طرح‌های شهری، رعایت عدالت در ضوابط منطقه‌بندی و مقررات شهرسازی، امکان مشورت بین سازمان‌های رسمی شهر و شهروندان، تفاهم میان سازمان‌های مختلف تهیه‌کننده و اجراکننده طرح‌های شهری.
قابل زندگی بودن	اثربخشی و کارایی	رضایت از خدمات شهری، دریافت به‌اندازه عوارض و هزینه‌کردن آن در امور شهری، زمان مناسب در اجرای طرح‌ها.
	اقتصادی و اجتماعی	رضایت از وضعیت درآمد، رضایت از خدمات مدیران شهری برای کاهش فقر، فراهم‌بودن زمینه اشتغال با درآمد مطلوب، رضایت از امنیت شغلی و پایداری زندگی، علاقه‌مندی به محله.
	کیفیت زندگی	رضایت از کیفیت زندگی در شهر و محله، عدم وقوع جرم و جنایت در شهر و محله.
زیرساخت مالی	زیرساخت و چالش شهری	رضایت از سیستم حمل‌ونقل شهر، ترافیک و کیفیت خیابان‌ها، کیفیت فضاهای سبز و تفریحی و سرگرمی، امکانات ورزشی کافی با دسترسی مناسب، دسترسی به امکانات ورزشی کافی، دسترسی به امکانات و خدمات بهداشتی، وضعیت امکانات فرهنگی باکیفیت (کتابخانه‌ها، سینما، تئاتر و غیره) در محله، وضعیت سیستم دفع فاضلاب شهری در سطح محله.
	زیرساخت ارتباطی و مالی	وضعیت زیرساخت‌های ارتباطی شهر (پهنای باند اینترنت، خطوط ارتباطی پرسرعت)، امکان دسترسی به شبکه مخابراتی گسترده و فراگیر، رضایت از نحوه پراکنش شعب بانک‌ها و خودپردازها در سطح محل سکونت، رضایت از خدمات ارائه‌شده بانک‌ها برای انجام کارهای بانکی بدون مراجعه به بانک.
	زیرساخت آموزشی و امنیتی	آگاهی از تمام تسهیلات ارائه‌شده بانک‌ها و نحوه استفاده از آن‌ها، ارائه آموزش‌های لازم به شهروندان برای استفاده مطلوب از سیستم بانکداری الکترونیک و دیگر تسهیلات ارائه‌شده، دارابودن سیستم‌های الکترونیک با امنیت بالا.
رفاهیت شهری	مالیه شهری	صرف درآمدهای شهرداری برای بهبود وضعیت شهر و توسعه آن، توجه اقتصادی مناسب و انگیزه لازم برای پرداخت مالیات، پایداری و ثبات درآمدهای شهرداری، قابلیت پذیرش شهروندان در خصوص مالیات‌ها و عوارض دریافتی شهرداری، اخذ عوارض وضع‌شده توسط شهرداری مطابق با مصوبات قانونی موجود.
	ظرفیت‌سازی سازمانی	انجام سرمایه‌گذاری‌های دولتی به‌منظور توسعه شهر متناسب با مزیت‌های محیطی شهر، اتخاذ برنامه‌ریزی نظارتی برای ایجاد ظرفیت‌های لازم در راستای توسعه شهر و محله.
	زیرساخت‌ها و منابع انسانی	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و دولتی برای ایجاد زیرساخت‌های جدید، در نظر گرفتن مشوق‌های مالی و قانونی برای مشارکت بخش خصوصی به‌منظور ایجاد زیرساخت‌های جدید، وجود بسترهای آموزشی مناسب برای کسب تخصص، مهارت و تحصیلات مناسب، دارابودن مهارت و تخصص نیروهای انسانی درگیر در اداره شهر، استفاده از نیروهای متخصص بومی در سازمان‌ها.

۱- از دید اقتصاد شهری، عواملی چون گسترش دامنه فعالیت‌های شهرداری‌ها و بالابردن سطح انتظارات مردم از آن‌ها و مشکلات ناشی از افزایش جمعیت شهری نیاز به گسترش منابع مالی و درآمدی شهرداری‌ها را بیشتر می‌کند (قلعه‌دار، ۱۳۸۲: ۲)؛ بنابراین در این میان بخش‌های مختلف مدیریت شهری، تأمین منابع مالی و درآمدی شهرداری‌ها اهمیت ویژه‌ای دارد؛ زیرا از یک سو کسب درآمد شهرداری‌ها تأثیر عمده‌ای در ارائه خدمات به شهروندان دارد و از سوی دیگر، فقدان درآمد کافی نه تنها سبب عدم ایجاد خدمات ضروری در شهر می‌شود، بلکه اساساً اجرای تمامی طرح‌ها و برنامه‌های شهری را با مشکل مواجه خواهد ساخت (جمشیدزاده زیاری، ۱۳۸۲: ۲۹).

نتایج

استراتژی توسعه شهری براساس چهار اصل کلی بنیان‌گذاری شده است که در این پژوهش شاخص‌های به‌کارگرفته شامل حکمروایی خوب شهری (که دربرگیرنده زیرشاخص‌های مشارکت و پاسخگویی، قانون‌مندی و شفافیت، عدالت و جهت‌گیری توافقی و اثربخشی و کارایی)، قابل‌زندگی بودن (زیرشاخص‌های اقتصادی و اجتماعی، کیفیت زندگی و زیرساخت و چالش شهری)، بانکی بودن (زیرساخت ارتباطی و مالی، زیرساخت آموزشی و امنیتی و مالیه شهری)، رقابت‌پذیری (زیرشاخص‌های ظرفیت‌سازی سازمانی و زیرساخت‌ها و منابع انسانی) است، از این‌رو هریک از شاخص‌های نامبرده در سطح محلات منطقه هشت شهر شیراز سنجش شده است.

شاخص حکمروایی خوب شهری: براساس نتایج حاصل از به‌کارگیری آزمون تی تک‌نمونه‌ای درخصوص هفت مؤلفه مربوط به این شاخص، مقدار میانگین بیشتر مؤلفه‌ها کمتر از مقدار تعیین‌شده اولیه آزمون، یعنی مقدار عددی ۳ است؛ به‌طوری که جز مؤلفه «جهت‌گیری توافقی»، مقدار میانگین سایر مؤلفه‌های حکمروایی خوب شهری کمتر از میانگین آزمون است. این در شرایطی است که سطح معنی‌داری همه مؤلفه‌های حکمروایی کمتر از ۰/۰۵ است، از این‌رو می‌توان میانگین حاصل از نمونه را به کل ساکنان محلات مورد مطالعه تعمیم داد. کمترین و بیشترین میانگین نیز به‌ترتیب به مؤلفه‌های «عدالت» با مقدار ۱/۹۴ و «جهت‌گیری توافقی» با میانگین ۳/۲۷ اختصاص دارد؛ همچنین میانگین کلی حکمروایی خوب شهری ۲/۴۷ است که پایین از حد متوسط در نظر گرفته شده است (جدول ۴).

شاخص قابل‌زندگی بودن: ارزیابی پاسخگویان از پنج مؤلفه مربوط به عامل «قابل‌زندگی بودن» نشان می‌دهد که مقدار میانگین همه مؤلفه‌های قابل‌زندگی بودن پایین‌تر از میانگین فرض‌شده آزمون است؛ ضمن آنکه سطح معنی‌داری کلیه مؤلفه‌ها قابل قبول و کمتر از ۰/۰۵ بوده است. مؤلفه‌های «چالش شهری» و «زیرساختی» به‌ترتیب با مقدار میانگین ۲/۷۲ و ۲/۲۵، بیشترین و کمترین مقدار میانگین را کسب کرده‌اند؛ همچنین مقدار میانگین کلی قابل‌زندگی برابر با ۲/۴۴ است که بیانگر نامطلوب بودن محلات منطقه هشت شیراز به‌لحاظ شاخص قابل‌زندگی بودن است (جدول ۵)؛ بنابراین براساس مطالعه میدانی نگارنده در منطقه مورد نظر مشخص شد که از دلایل پایین بودن کیفیت زندگی در سطح محلات می‌توان به مواردی از قبیل بیکاری و فراهم نبودن زمینه‌های اشتغال، آلودگی‌های بصری و محیطی گسترده در کنار ضعف و نقص در جمع‌آوری زباله و پسماند به‌دلیل مشکلات دسترسی و مدیریتی، کمبود امکانات و خدمات بهداشتی و فرهنگی از قبیل کتابخانه و سالن سینما، کمبود فضای سبز و باز عمومی که منجر به متراکم شدن بافت و کمبود فضاهای تفریحی و اجتماعی شده اشاره کرد.

جدول ۴. آزمون تی تک نمونه‌ای برای ارزیابی مؤلفه‌های استراتژی توسعه شهری در شاخص حکمروایی خوب شهری

شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	تی	معنی‌داری	اختلاف میانگین	
					حد پایین	با ضریب اطمینان ۹۵٪ حد بالا
مشارکت	۲/۶۹	۰/۵۰۵	-۱۰/۷۰	۰/۰۰۰	-۰/۳۰۳	-۰/۲۴۷
پاسخگویی	۲/۵۹	۰/۸۳۰	-۸/۷۷	۰/۰۰۰	-۰/۴۰۸	-۰/۳۱۷
قانون‌مندی	۲/۶۰	۰/۸۵۲	-۸/۳۵	۰/۰۰۰	-۰/۳۹۹	-۰/۳۰۵
شفافیت	۲/۰۶	۰/۵۶۷	-۲۹/۴۲	۰/۰۰۰	-۰/۹۳۵	-۰/۸۷۳
عدالت	۱/۹۴	۰/۶۹۰	-۲۷/۳۰	۰/۰۰۰	-۱/۰۵۶	-۰/۹۸۰
جهت‌گیری توافقی	۳/۲۷	۰/۶۲۹	۷/۸۳	۰/۰۰۰	۰/۲۷۶	۰/۳۴۶
اثربخشی و کارایی	۲/۴۸	۰/۹۷۸	-۹/۴۰	۰/۰۰۰	-۰/۵۱۵	-۰/۴۰۷
جمع	۲/۴۷	۰/۳۷۹	-۲۴/۸۶	۰/۰۰۰	-۰/۵۲۸	-۰/۴۸۶

جدول ۵. آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای ارزیابی مؤلفه‌های استراتژی توسعه شهری در شاخص قابل زندگی بودن

شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	تی	معنی‌داری	اختلاف میانگین	با ضریب اطمینان ۹۵٪	
						حد پایین	حد بالا
اقتصادی	۲/۲۸	۰/۶۹۲	-۱۸/۳۰	۰/۰۰۰	-۰/۷۱۰	-۰/۷۸۷	-۰/۶۳۴
اجتماعی	۲/۵۰	۰/۷۲۱	-۱۲/۳۵	۰/۰۰۰	-۰/۵۰۰	-۰/۵۷۹	-۰/۴۲۰
کیفیت زندگی	۲/۴۷	۰/۶۳۷	-۱۴/۸۱	۰/۰۰۰	-۰/۵۲۹	-۰/۶۰۰	-۰/۴۵۹
زیرساختی	۲/۲۵	۰/۵۲۰	-۲۵/۴۱	۰/۰۰۰	-۰/۷۴۱	-۰/۷۹۸	-۰/۶۸۴
چالش شهری	۲/۷۲	۰/۸۹۸	-۵/۵۵	۰/۰۰۰	-۰/۲۷۹	-۰/۳۷۹	-۰/۱۸۰
جمع	۲/۴۴	۰/۵۳۴	-۱۸/۴۱	۰/۰۰۰	-۰/۵۵۲	-۰/۶۱۱	-۰/۴۹۳

شاخص بانکی بودن: در میان مؤلفه‌های پنج‌گانه عامل «بانکی بودن»، سطح معنی‌داری همه مؤلفه‌ها به‌جز «زیرساخت مالی» در سطح قابل قبول (کمتر از ۰/۰۵) بوده است. میانگین عددی مؤلفه‌های «زیرساخت امنیتی» و «زیرساخت ارتباطی» بیشتر از مقدار تعیین‌شده آزمون یعنی ۳ است. مؤلفه‌های «زیرساخت آموزشی» و «زیرساخت امنیتی» به‌ترتیب با کسب مقادیر میانگین ۲/۰۲ و ۳/۴۵، کمترین و بیشترین مقدار میانگین را گرفتند. از این‌رو میانگین کلی بانکی بودن در سطح محلات، ۲/۷۷ است (جدول ۶). از این‌رو، وضعیت نامطلوب محلات مورد مطالعه را می‌توان ناشی از کمبود یا ضعف در زیرساخت‌های ارتباطی از قبیل شبکه اینترنت و کمبود شعب بانکی دانست که دسترسی شهروندان برای انجام کارهای بانکی را با مشکل مواجه کرده به‌نحوی که شهروندان برای انجام امور بانکی خود باید به سایر مناطق نزدیک به محل خود مراجعه کرده و نسبت به رفع امور اقدام کنند؛ همچنین بانک‌های محدودی که در سطح محلات وجود دارند، آموزش‌های لازم برای استفاده از خدمات الکترونیک نوین به شهروندان ساکن در محلات را ارائه نمی‌دهند.

شاخص رقابتی بودن: براساس نتایج حاصل از آزمون تی تک‌نمونه‌ای، مقدار میانگین به‌دست‌آمده برای همه مؤلفه‌های مربوط به عامل «رقابتی بودن»، کمتر از مقدار میانگین تعیین‌شده آزمون یعنی ۳ بوده است. به‌گونه‌ای که زیرساخت‌های شهری که یکی از عوامل اصلی رشد و توسعه شهر و محلات و عامل اصلی در مبحث رقابت‌پذیری تلقی می‌شود، با میانگین ۲/۱۶ نسبت به دیگر شاخص‌ها در پایین‌ترین حد از مطلوبیت قرار گرفته و مؤلفه «ظرفیت‌سازی سازمانی» با مقادیر میانگین ۲/۴۱ نسبت به سایر شاخص‌ها در وضعیت بالاتری قرار گرفته است. همچنین میانگین کلی رقابتی بودن برابر با ۲/۲۹ است که پایین‌تر از حد متوسط در نظر گرفته شده است؛ از این‌رو، سطح معنی‌داری هر سه مؤلفه «ظرفیت‌سازی سازمانی»، «زیرساخت‌ها» و «منابع انسانی» قابل قبول و کمتر از ۰/۰۵ است (جدول ۷)؛ بنابراین پایین بودن میانگین شاخص رقابتی بودن در سطح محلات منطقه هشت شهر شیراز را می‌توان در مواردی نظیر عدم وجود مشوق‌های مالی و قانونی برای مشارکت بخش خصوصی در راستای ایجاد زیرساخت‌های جدید در محلات تاریخی، ضعف در زیرساخت‌های عمومی و نبود مدیران شهری کارآمد و دارای مهارت و تخصص بالا جستجو کرد.

جدول ۶. آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای ارزیابی مؤلفه‌های استراتژی توسعه شهری در شاخص بانکی بودن

شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	تی	معنی‌داری	اختلاف میانگین	با ضریب اطمینان ۹۵٪	
						حد پایین	حد بالا
زیرساخت ارتباطی	۳/۱۳	۰/۵۷۶	۴/۱۸	۰/۰۰۰	۰/۱۳۵	۰/۰۷۱	۰/۱۹۸
زیرساخت مالی	۲/۹۱	۰/۵۸۱	-۲/۷۴	۰/۰۰۶	-۰/۰۸۹	-۰/۱۵۳	-۰/۰۲۵
زیرساخت آموزشی	۲/۰۲	۰/۵۵۴	-۳۱/۴۷	۰/۰۰۰	-۰/۹۷۹	-۱/۰۴	-۰/۹۱۸
زیرساخت امنیتی	۳/۴۵	۰/۵۸۰	۱۳/۸۳	۰/۰۰۰	۰/۴۵۱	۰/۳۸۷	۰/۵۱۵
مالیه شهری	۲/۳۸	۰/۵۲۷	-۲۰/۸۷	۰/۰۰۰	-۰/۶۱۷	-۰/۶۷۵	-۰/۵۵۹
جمع	۲/۷۷	۰/۳۰۸	-۱۲/۷۱	۰/۰۰۰	-۰/۲۲۰	-۰/۲۵۴	-۰/۱۸۶

جدول ۷. آزمون تی تک‌نمونه‌ای برای ارزیابی مؤلفه‌های استراتژی توسعه شهری در شاخص رقابتی بودن

شاخص‌ها	میانگین	انحراف معیار	تی	معنی‌داری	اختلاف میانگین	با ضریب اطمینان ۹۵٪	
						حدّ پایین	حدّ بالا
ظرفیت‌سازی سازمانی	۲/۵۹	۰/۷۰۲	-۱۰/۲۶	۰/۰۰۰	-۰/۴۰۴	-۰/۴۸۱	-۰/۳۲۶
زیرساخت‌ها	۱/۹۹	۰/۵۳۲	-۳۳/۵۳	۰/۰۰۰	-۱/۰۰۲	-۱/۰۶۰	-۰/۹۴۳
منابع انسانی	۲/۳۵	۰/۵۹۲	-۱۹/۳۵	۰/۰۰۰	-۰/۶۴۳	-۰/۷۰۸	-۰/۵۷۷
جمع	۲/۳۱	۰/۳۶۳	-۳۳/۵۳	۰/۰۰۰	-۰/۶۸۳	-۰/۷۲۳	-۰/۶۴۳

به‌منظور سطح‌بندی محلات منطقه هشت شهر شیراز از لحاظ شاخص‌های استراتژی توسعه شهری به‌دلیل کاهش میزان خصلت جانمایی شاخص‌ها از روش رال اسپیی استفاده شد. در روش یادشده لازم است در ابتدا بردار وزن از طریق یکی از روش‌های وزن‌دهی معیارها محاسبه و به‌مثابه ورودی الگوریتم در نظر گرفته شود. در این پژوهش برای محاسبه وزن معیارها از روش تحلیل شبکه‌ای استفاده شده که در میان معیارهای مورد مطالعه، پاسخگویی، عدالت و قانون‌مندی بیشترین وزن و معیارهای چالش شهری، ظرفیت‌سازی سازمانی و مالیه شهری کمترین اوزان را به خود اختصاص داده‌اند (جدول ۸).

با توجه به اینکه اولین مرحله در انجام مدل رال اسپیی سازمان‌دهی شاخص‌های مورد نظر در تعدادی خوشه یا بخش کلی است، ۲۱ معیار مورد مطالعه در چهار گروه شامل حکمروایی خوب شهری، بانکی بودن، قابل‌زندگی بودن و رقابتی بودن دسته‌بندی شد، به این صورت معیارهای مشارکت، پاسخگویی، شفافیت، عدالت، قانون‌مندی، بینش راهبردی، جهت‌گیری توافقی و اثربخشی و کارآیی زیرمجموعه حکمروایی خوب شهری قرار گرفتند. پنج معیار زیرساخت ارتباطی، زیرساخت مالی، زیرساخت آموزشی، زیرساخت امنیتی و مالیه شهری در گروه معیارهای بانکی بودن معرفی شدند. برای مجموعه قابل‌زندگی بودن نیز پنج معیار اقتصادی، اجتماعی، کیفیت زندگی، زیرساخت و چالش شهری در نظر گرفته شد و درنهایت، سه معیار ظرفیت‌سازی سازمانی، زیرساخت‌ها و منابع انسانی نیز به عامل رقابتی بودن نسبت داده شدند. از این‌رو، تعداد خوشه‌ها برابر با چهار است که هر یک از گروه‌های کلی به ترتیب دارای ۸، ۵، ۵ و ۳ معیار هستند. پس از سازمان‌دهی شاخص‌ها، مقادیر عددی آن‌ها با استفاده از روش بی‌مقیاس‌سازی فازی، استاندارد شد. از طرفی، مطابق با مرحله سوم روش، برای هر شاخص، سه سطح قراردادی تعریف شد. به‌صورتی که برای هر خوشه $2N+1$ تعریف شد؛ در نتیجه، خوشه‌های «حکمروایی خوب شهری»، «بانکی بودن»، «قابل‌زندگی بودن» و «رقابتی بودن» به ترتیب دربردارنده ۱۷، ۱۱، ۱۱ و ۷ گروه توسعه شدند و سپس امتیاز طبقه‌ای خوشه‌ها و مقادیر حداکثر و حداقل ممکن برای هر یک از گروه‌های توسعه محاسبه شد.

نتایج ارزیابی وضعیت محلات منطقه هشت شهر شیراز از منظر اصول چهارگانه بیانگر آن است که در گروه معیار «حکمروایی خوب شهری» محلات درب شازده و سردزک نسبت به سایر محلات وضعیت بهتری دارند. از نظر معیار «بانکی بودن»، محله درب شازده با کسب امتیاز بالاتر نسبت به سایر محله‌ها حائز رتبه اول شد و پس از آن محلات سردزک، بازار مرغ و سنگ‌سیاه به ترتیب رتبه‌های دوم تا چهارم را به خود اختصاص دادند. نتیجه بررسی محلات از نظر معیار قابل‌زندگی بودن نیز نشان می‌دهد که محله سردزک با کسب امتیاز بالاتر و با فاصله نسبتاً زیاد از سایر محلات در رتبه نخست قرار دارد و پس از آن به ترتیب محلات درب شازده، بازار مرغ و سنگ در رده‌های بعدی قرار گرفته‌اند. از نظر معیار «رقابتی بودن» محله سردزک بیشترین امتیاز را دارد و در نتیجه، رتبه اول را به دست آورده که پس از آن به ترتیب محلات درب شازده، بازار مرغ و سنگ‌سیاه قرار دارند؛ لذا از مجموع محلات مورد مطالعه، محلات سردزک و درب شازده، به ترتیب با کسب رتبه اول و دوم و محلات بازار مرغ و سنگ‌سیاه به ترتیب با امتیاز نهایی ۰/۱۶۳۸ و ۰/۰۰۵۲ در رتبه سوم و چهارم قرار دارند (جدول ۹).

جدول ۸. وزن مؤلفه‌های استراتژی توسعه شهری با استفاده از روش ای.ان.پی.

وزن	معیار	وزن	معیار
۰/۱۱۷۳	پاسخگویی	۰/۰۷۳۴	مشارکت
۰/۱۰۱۷	عدالت	۰/۰۷۵۷	شفافیت
۰/۰۳۸۹	بینش راهبردی	۰/۱۰۵۰	قانون‌مندی
۰/۰۲۴۲	اثر بخشی و کارایی	۰/۰۲۳۳	جهت‌گیری توافقی
۰/۰۱۹۶	زیرساخت مالی	۰/۰۲۲۵	زیرساخت ارتباطی
۰/۰۳۵۰	زیرساخت امنیتی	۰/۰۳۴۴	زیرساخت آموزشی
۰/۰۷۵۷	اقتصادی	۰/۰۱۵۶	مالیه شهری
۰/۰۹۷۱	کیفیت زندگی	۰/۰۲۱۸	اجتماعی
۰/۰۱۲۰	چالش شهری	۰/۰۵۵۱	زیرساخت
۰/۰۱۶۸	زیرساخت‌ها	۰/۰۱۲۴	ظرفیت‌سازی سازمانی
		۰/۰۲۱۵	منابع انسانی

جدول ۹. امتیاز محلات مورد مطالعه به تفکیک معیارهای کلی براساس روش رال اسپیی

رتبه	امتیاز کل	رقابتی بودن	قابل زندگی بودن	بانکی بودن	حکمروایی خوب شهری	محلات
۳	۰/۱۶۳۸	۰/۰۱۸۶	۰/۱۱۰۱	۰/۰۳۰۱	۰/۰۰۴۸	بازار مرغ
۲	۰/۴۶۳۴	۰/۰۲۲۰	۰/۱۱۱۰	۰/۰۶۹۰	۰/۲۶۱۲	درب شازده
۴	۰/۰۰۵۲	۰/۰۰۴۱	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۰۵	۰/۰۰۰۰	سنگ‌سیاه
۱	۰/۵۱۰۹	۰/۰۳۱۱	۰/۲۵۱۵	۰/۰۶۰۶	۰/۱۶۷۶	سردزک

بحث

یکی از آخرین الگوهای برنامه‌ریزی شهری مطرح‌شده برای افزایش سطح رفاه شهرها، راهبرد توسعه شهری است. این راهبرد چهار رکن اساسی دارد و به بر افزایش کیفیت زندگی شهروندان و دسترسی آن‌ها به فرصت‌های برابر توجه می‌کند. از این‌رو در پژوهش حاضر به اولویت‌بندی محلات (درب شازده، بازار مرغ، سنگ‌سیاه و سردزک) منطقه هشت شهر شیراز براساس اصول چهارگانه استراتژی توسعه شهری (حکمروایی خوب شهری، بانکی بودن، زیست‌پذیری و رقابتی بودن) برای بهبود وضع موجود محلات و نقش آن در دستیابی به توسعه پایدار شهری پرداخته شد.

از این‌رو در سال‌های اخیر، گرایش به رویکرد محله‌محوری و تلاش برای تحقق مدیریت شهری محله‌محور، جایگاه خاصی در پژوهش‌ها و سیاست‌های مرتبط با امور شهری یافته است. اگر با بی‌اعتنایی به محلات و بی‌توجهی به توانمندسازی آن‌ها برای شهرها برنامه‌ریزی شود، شهرها توسعه بلندمدت را تجربه نخواهند کرد. نتایج پژوهش حاضر بیانگر آن است که محلات مورد مطالعه از لحاظ شاخص‌های راهبرد توسعه شهری در وضعیت نامطلوبی قرار دارد که این امر مؤید یافته‌های پیشین مبنی بر نامطلوبیت شاخص‌های راهبرد توسعه شهری در سطح شهرها و تفاوت و نابرابری درون شهری است (رهنما و شریفی، ۱۳۹۵؛ پوراحمد و همکاران، ۱۳۹۵). در ارتباط با چرایی این وضعیت باید توجه شود که عوامل مختلفی از قبیل تمرکز شدید اداری و مدیریتی، عدم مشارکت شهروندان در تهیه و اجرای طرح‌ها، بیکاری و فراهم نبودن زمینه‌های اشتغال، کمبود امکانات و خدمات بهداشتی و فرهنگی، کمبود یا ضعف در زیرساخت‌های ارتباطی از قبیل شبکه اینترنت و کمبود شعب بانکی و نبود مشوق‌های مالی و قانونی برای مشارکت بخش خصوصی تأثیرگذارند؛ لذا انتظار می‌رود در صورت بهبود شرایط و تلاش برای برخورداری هرچه بیشتر محلات مورد مطالعه از امکانات و خدمات و تأمین نیازمندی‌های اقتصادی، اجتماعی و محیطی، مسئله نگهداشت جمعیت در سطح محلات و کاهش مهاجرت فرستی به سایر مناطق شهر تا حد

زیادی حل شود. در همین ارتباط، نتایج پژوهش نصیری هنده‌خاله (۱۳۹۴) بر ضرورت داشتن رویکرد چشم‌اندازسازی همراه با مشارکت شهروندان به‌مثابه یک ضرورت تأکید داشته است؛ بنابراین می‌توان با ارتقاء و افزایش آگاهی ساکنین نسبت به توسعه شهر و محله خود از راه‌های مختلف زمینه حضور شهروندان را فراهم ساخت؛ از سوی دیگر نتایج یافته‌های پژوهش وارثی و همکاران (۱۳۹۱) در محدوده بافت فرسوده شیراز نشان‌دهنده آن است که کمبود امکانات، خدمات شهری و تأسیسات زیربنایی سبب مهاجرت ساکنان بومی به مناطق دیگر شهر شده و باعث منفی شدن نرخ رشد جمعیت بافت، طی سال‌های اخیر شده است که این امر تأییدی بر یافته‌های پژوهش حاضر است.

با توجه به اینکه یکی از مهم‌ترین اصول بنیادی فرایند برنامه‌ریزی، تقدم شناخت بر اجرا است. شناختی که بستر را برای تعیین استراتژی و به‌دنبال آن طراحی برنامه‌ها و پروژه‌ها فراهم می‌سازد تا زمینه برای تحقق طرح و برنامه مورد نظر فراهم شود. نوشتار حاضر با این هدف سعی در فراهم‌آوردن بستری همراه با شناخت در محله‌های شیراز در مورد مهم‌ترین اصول طرح و برنامه راهبرد توسعه شهری را دارد تا این شناخت بستری برای پیاده‌سازی شایسته‌تر طرح توسعه استراتژیک شهر در مقیاس محلات باشد. بستری که در آن اولویت‌ها و کیفیت‌ها مشخص باشد و خود در مرحله بعد مشخص‌کننده اولویت‌ها، برنامه‌ها و پروژه‌ها باشد؛ چراکه طرح‌ریزی برنامه‌ها و پروژه‌ها، بدون داشتن بستری ناشی از شناخت، از واقعیت‌ها و اولویت‌ها فاصله داشته و چه‌بسا سبب فاصله‌گرفتن از تحقق شود.

نتایج نوشتار پیش رو نشان می‌دهد که وضع موجود محلات منطقه هشت شهر شیراز نامناسب است به‌طوری که بیشتر ساکنین، این محلات را فضای مناسبی برای زندگی نمی‌دانند و معتقدند با این فضای فعلی، نمی‌توانند فرصت‌های اشتغال و پیشرفت را برای خود (محله) و ساکنینشان فراهم آورند. به همین خاطر لزوم حرکت به سمت بازآفرینی فضای این محلات به‌شدت احساس می‌شود. یکی از طرح‌ها و برنامه‌هایی که می‌تواند در راستای بازآفرینی این محلات استفاده شود؛ طرح و برنامه راهبرد توسعه شهری است. طرحی که اولویت اصلی آن بازآفرینی یک متن فضایی جدید است. متن فضایی جدیدی با قابلیت زندگی مناسب، پویا و قوی که توانایی رقابت با دیگر فضاها (محلات، شهرها) را داشته باشد. روشن است که اتخاذ و پیاده‌سازی این طرح و برنامه (راهبرد توسعه شهری) نیز نیازمند آگاهی و شناخت است. نوشتار حاضر نیز سعی در فراهم‌آوردن این مهم داشته است تا زمینه را برای تحقق فرایند شناخت، استراتژی و طرح‌ریزی برنامه داشته باشد. (به‌عبارتی راهبرد توسعه شهری می‌تواند استراتژی‌ای به‌منظور بازآفرینی متن فضایی محلات (منطقه هشت شیراز) البته در بستری ناشی از شناخت) باشد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف اولویت‌بندی محلات (بازار مرغ، درب شازده، سردزک، سنگ‌سیاه) منطقه هشت شهر شیراز براساس اصول چهارگانه استراتژی توسعه شهری و شاخص‌های آن نگاشته شده است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که میانگین‌های کلی شاخص‌های استراتژی توسعه شهری در سطح محلات مزبور پایین‌تر از حد مطلوب میانگین است. این مسئله نشان‌دهنده این است که پاسخگویان، وضعیت محلات را به‌لحاظ شاخص‌های مورد بررسی نامناسب ارزیابی کرده‌اند. همچنین یافته‌های حاصل از سطح‌بندی بیانگر آن است که از مجموع محلات مورد مطالعه، محله سردزک و درب شازده، با کسب رتبه اول و دوم و با امتیاز نهایی ۰/۵۱۰۹ و ۰/۴۶۳۴ در سطح تا حدی برخوردار و محلات بازار مرغ و سنگ‌سیاه به‌ترتیب با امتیاز نهایی ۰/۱۶۳۸ و ۰/۰۰۵۲ در سطح بسیار محروم قرار دارند. در جمع‌بندی نهایی می‌توان این‌گونه بیان کرد که بافت و کالبد تاریخی در محلات منطقه هشت شهر شیراز که متناسب با نیازهای ساکنان خود شکل گرفته‌اند و پاسخگوی بیشتر نیازهای آن‌ها بوده‌اند، در دنیای

شهری مدرن امروزی همان بافت قدیمی و نامنظم را دارند و این امر به معضلات و مشکلاتی نظیر عدم دسترسی مناسب خدمات، کاهش امنیت، کاهش انگیزه در امور محله، تجمع بزهکاران، استحکام نامناسب مسکن دامن زده است و موجب مهاجرت ساکنان به سمت محلات توسعه‌یافته و پرجاذبه شده و متأسفانه فرایند جایگزینی آن به‌وسیله افراد کم‌درآمد، مهاجران روستایی و مجرمان انجام شده است. از این‌رو انتظار می‌رود مدیران شهری بیش از پیش به این محلات تاریخی توجه نموده و در کنار شناخت بهتر نیازها و امکانات، به جلب اعتماد شهروندان بپردازند تا زمینه برای تحقق توسعه پایداری شهری و توانمندسازی محلات که یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های استراتژی توسعه شهری برای برون‌رفت از چالش‌های پیش روی شهرهای معاصر است، فراهم شود. روشن است که مطالب بالا نشان می‌دهند که هیچ طرح و برنامه‌ای (از جمله راهبرد توسعه شهری) به‌خودی خود مضر نیست؛ چراکه به‌طور کلی هر طرح و برنامه‌ای در راستای ساماندهی مسئله‌ای مطرح می‌شوند و تحقق یا عدم تحقق معنای آن‌ها شاید تنها در گرو کیفیت پیاده‌سازی و طرح‌ریزی آن‌ها باشد. نوشتار حاضر نیز این مسئله (تحقق یا عدم تحقق) را در گروه برنامه‌ریزی ناشی از شناخت قلمداد می‌کند و معتقد است که با ترسیم وضعیت فعلی محلات منطقه هشت شیراز (با تأکید بر اصول بنیادی طرح راهبرد توسعه شهری)، می‌توان بستر مناسبی از شناخت را برای اجرا (طرح‌ریزی برنامه‌ها و پروژه‌ها) در مرحله بعد، فراهم آورد.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی؛ قادرمرزی، جمیل (۱۳۹۴). تحلیلی بر کیفیت مسکن محلات شهری راهکاری جهت بهبود کیفیت زندگی شهروندان مطالعه موردی: محلات شهر دهگلان. *جغرافیا و توسعه*، ۱۳ (۴۰)، ۱۵۶-۱۳۹.
- اشرفی، یوسف (۱۳۸۸). CDS رویکردی جدید در برنامه‌ریزی شهری در رویکردی تحلیلی. *مدیریت شهری*، ۷ (۲۳)، ۱۰۵-۸۹.
- امانیان، ابوالفضل (۱۳۹۵). مدیریت شهری و کیفیت زندگی در شهر تهران (حوزه استراتژی توسعه شهر با رویکرد توانمندسازی محلات). *دوماهنامه شهرنگار*، ۱۶ (۷۷-۷۸)، ۳۲-۴۵.
- امینیان، ناصر؛ سیدنقوی، میرعلی؛ جهانیان، منوچهر؛ امامی، محسن (۱۳۹۶). وضعیت ارزیابی شاخص‌های حکمروایی مطلوب در توسعه گردشگری شهری (مورد مطالعه: شهر تهران). *اقتصاد و مدیریت شهری*، ۵ (۱۸)، ۱۲۷-۱۳۹.
- ایزدی، پگاه؛ هادیانی، زهره؛ حاجی‌نژاد، علی؛ قادری، جعفر (۱۳۹۶). بازآفرینی شهری با تأکید بر شناسایی و تحلیل خوشه‌های خلاق فرهنگی (مطالعه موردی: بافت تاریخی - فرهنگی شیراز). *اقتصاد و مدیریت شهری*، ۵ (۱۸)، ۲۱-۴۰.
- باقرعطاران، مرضیه؛ نخستین، مریم (۱۳۹۳). ارزیابی شاخص‌های استراتژی توسعه شهری CDS در شهر قزوین. *مهندسی ساختمان*، ۴۸ (۴۸)، ۹۱-۹۸.
- پوراحمد، احمد؛ قربانی، رامین؛ فرهادی، ابراهیم؛ درودی‌نیا، عباس (۱۳۹۵). ارزیابی تطبیقی شاخص‌های کیفیت زندگی در محلات مسکونی (مطالعه موردی: شهر کامیاران). *پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری*، ۴ (۴)، ۵۱۹-۵۴۸.
- تقوایی، مسعود؛ حسینی‌خواه، حسین؛ علیزاده‌اصل، جبار (۱۳۹۴). استراتژی توسعه شهری با تأکید بر توانمندسازی محلات شهری مطالعه موردی: محله اکبرآباد یزد. *آمایش جغرافیایی فضا*، ۵ (۱۵)، ۱۲۵-۱۴۲.
- توکلی، هانیه؛ مؤمنی، مهدی (۱۳۹۵). بررسی میزان تحقق‌پذیری شاخص‌های حکمروایی خوب شهری با تأکید بر کیفیت زندگی شهری (مطالعه موردی مناطق ۱، ۷ و ۲۲ شهر تهران). *مطالعات مدیریت شهری*، ۸ (۲۶)، ۲-۱۸.
- جمشیدزاده زیاری، ابراهیم (۱۳۸۲). بررسی و تحلیل هزینه‌ها و اعتبارات شهرداری‌های کشور طی سال‌های ۵۶-۵۰ و ۷۹-۷۱. *مدیریت و برنامه‌ریزی کشور*، ۴ (۱۳)، ۲۸-۳۷.
- خلیل‌آبادی، حسن (۱۳۹۰). *استراتژی توسعه شهری*. تهران: مهکامه.

- دهانی، ناصر؛ نوشیروانی، یوسف؛ دانشی، الهام (۱۳۹۴). بررسی نقش بانکداری الکترونیک در ایران. *اولین همایش ملی اقتصاد صنعتی ایران*، تبریز: دانشگاه تبریز.
- رضایی، محمدرضا؛ کریمی، ببرز (۱۳۹۵). اولویت‌بندی و تعیین استراتژی‌های توسعه شهر (CDS) شیراز با استفاده از AHP. *نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۷ (۲۴)، ۴۳-۶۰.
- رفعیان، مجتبی؛ شاهین‌راد، مهنوش (۱۳۸۷). راهبرد توسعه شهر در جهت تحقق برنامه‌ریزی توسعه شهری (با تأکید بر برنامه راهبردی شهر کرمان). *مطالعات اجتماعی ایران*، ۲ (۲)، ۶-۲۹.
- رهنما، محمدرحیم؛ اسدی، امیر؛ روستا، مجتبی (۱۳۹۳). برآورد قیمت مسکن در شهر مقدس مشهد با استفاده از مدل کاپلان‌مایر. *اقتصاد و مدیریت شهری*، ۲ (۸)، ۳۱-۴۶.
- رهنما، محمدرحیم؛ شریفی، بابزید (۱۳۹۵). تحلیل وضعیت شهر اشنویه به‌لحاظ شاخص‌های راهبرد توسعه شهری (CDS). *جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای*، ۶ (۱۹)، ۲۷-۴۲.
- رهنما، محمدرحیم؛ غلام‌زاده‌خادر، مرتضی؛ جعفری‌سیدآباد، وحید (۱۳۹۱). تحلیل جایگاه شاخص‌های راهبرد توسعه شهری (CDS) در شهر چناران. *تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی*، ۱۲ (۲۶)، ۱۰۷-۱۲۵.
- زیاری، کرامت‌الله؛ قاسمی، سعید؛ مهدیان‌بهنمیری، معصومه؛ مهدی، علی (۱۳۹۴). CDS، رویکردی مشارکتی در فرایند چشم‌اندازسازی توسعه شهری (مورد پژوهش: شهر مهاباد). *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۰ (۵۳)، ۱۶۷-۲۰۱.
- ساسان‌پور، فرزانه؛ تولایی، سیمین؛ جعفری‌اسدآبادی، حمزه (۱۳۹۴). سنجش و ارزیابی زیست‌پذیری شهری در مناطق بیست و دوگانه کلان‌شهر تهران. *برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۵ (۱۸)، ۲۷-۴۲.
- شهرداری شیراز (۱۳۹۵). *آخرین تقسیمات کشوری شهرستان شیراز*. شیراز: استانداری فارس.
- صابری، حمید؛ ضرابی، اصغر؛ محمدی، جمال (۱۳۹۱). اولویت‌بندی استراتژی‌های توسعه شهر (CDS) با استفاده از فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی AHP (مطالعه موردی: کلان‌شهر اصفهان). *فضای جغرافیایی*، ۱۲ (۳۹)، صص. ۵۹-۷۵.
- عبداللهی، علی‌اصغر؛ رختاناک، شهره (۱۳۹۳). ارزیابی عوامل مؤثر بر پایداری توسعه محله در فرایند برنامه‌ریزی شهری (نمونه موردی: محله سنگ‌سیاه شیراز). *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۵ (۱۷)، ۱۰۳-۱۲۲.
- علیشائی، عظیم؛ کریمی، ببرز (۱۳۹۶). تحلیل استراتژی‌های توسعه شهر ایلام با استفاده از مدل AHP. *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۸ (۲۸)، ۱۷۱-۱۸۶.
- فرجام، رسول (۱۳۹۶). تحلیل عوامل مؤثر بر کاهش کیفیت محیطی بخش مرکزی شهرها (موردپژوهی: بخش مرکزی کلان‌شهر شیراز). *برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۷ (۲۶)، ۱۶۱-۱۷۶.
- قلعه‌دار، حسام (۱۳۸۲). *مقایسه منابع درآمدی شهرداری‌ها در کلان‌شهرهای ایران و بررسی تأثیرات کالبدی آن*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد شهرسازی. استاد راهنما: دکتر مهیار اردشیری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه شیراز.
- کارگر سامانی، امیر؛ کردنائیج، اسدالله؛ خداداد حسینی، حمید؛ موسوی شفاپی، سید مسعود (۱۳۹۳). تأثیر رقابت‌پذیری شهری بر رقابت‌پذیری ملی. *چشم‌انداز مدیریت بازرگانی*، ۱۳ (۴)، ۱۲۳-۱۳۹.
- محمدآبادی، جواد (۱۳۹۴). *تحلیل استراتژیک توسعه شهر بیرجند با راهبرد توسعه شهری*. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری. استاد راهنما: محمداجزاء شکوهی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد.
- موحد، علی؛ کمان‌رودی، موسی؛ ساسان‌پور، فرزانه؛ قاسمی کفرودی، سجاد (۱۳۹۳). بررسی حکمروایی خوب شهری در محله‌های شهری (مورد مطالعه: منطقه ۱۹ شهرداری تهران). *مطالعات برنامه‌ریزی شهری*، ۲ (۷)، ۱۴۷-۱۷۶.
- مهندسین مشاور پردا راز (۱۳۸۹). *بازنگری طرح تفصیلی منطقه ۸ (بافت تاریخی) شیراز، شناخت و تحلیل وضعیت موجود*. *مطالعات ساختار کالبدی و نظام فعالیتی*، جلد چهارم، ویرایش اول.
- نصیری‌هنده‌خاله، اسماعیل (۱۳۹۴). تحلیل عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در فرایند استراتژی توسعه شهری (بررسی تطبیقی مناطق سه‌گانه شهر قزوین). *جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای*، ۵ (۱۶)، ۱۶۱-۱۸۰.
- نظری، کامران؛ اکبری، پیمان؛ شهلائی، پیمان؛ دولتیار، فروزان (۱۳۹۴). بررسی نقش بانکداری الکترونیکی با تأکید بر

تنگناها و مشکلات آن در ایران. همایش سراسری مباحث کلیدی در علوم مدیریت و حسابداری، مرکز آموزش علمی و کاربردی هلال احمر استان گلستان، گرگان.

۱۵۶

یغفوری، حسین؛ اسکندری‌ثانی، محمد؛ ارشد، حامد (۱۳۹۵). تحلیل جایگاه حکمروایی شایسته شهری و برنامه‌ریزی راهبردی آن (مطالعه موردی: شهر بیرجند). پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، ۴ (۳)، ۴۱۱-۴۲۹.

References

- Abdollahi, A., Rokhtabnak, Sh. (2014). Evaluation of factors affecting the stability of neighborhoods in urban planning (Case study: Shirza Sang Siah neighborhood). *Research and Urban Planning*, 5 (17), 103-122 (In Persian).
- Alishaei, A., Karimi, B. (2017). Analysis of iilam city development strategies using the AHP model. *Research and Urban Planning*, 8 (28), 171-186 (In Persian).
- Amanian, A. (2016). Urban management and quality of life in Tehran (urban development strategy area with neighborhood empowerment approach). *Journalist of Shahrnegar*, 16 (77-78), 32-45 (In Persian).
- Aminian, N., Sayyed Naghavi, M., Jahaniyan, M., Emami, S. M. (2017). Assessing the indicators of good governance in development of urban tourism (Case study: City of Tehran). *Urban Economics and Management*, 5 (18), 127-139 (In Persian).
- Ashrafi, Y. (2009). CDS a new approach in urban planning. *Urban and Rural Management*, 7 (23), 89-105 (In Persian).
- Bagher Ataran, M., Nokhostin, M. (2014). Evaluation of urban development strategy indicators in qazvin. *Construction Engineering*, 48, 91-98 (In Persian).
- Bhuiyan, S. H. (2010). A crisis in governance: Urban solid waste management in Bangladesh. *Habitat International*, 34 (1), 125-133.
- Dahani, N., Noshirvani, Y., Daneshi, E. (2015). The role of e-banking in Iran. *First National Conference of Industrial Economics of Iran*, Tabriz University, Tabriz, Iran (In Persian).
- Ebrahimzadeh, I., Ghadermarzi, J. (2015). An Analysis on the quality of housing in urban districts, A guideline to improve the quality of citizens' life case study: Dehgolan districts. *Geography and Development*, 13 (40), 139-156 (In Persian).
- Ebrahimzadeh, I., Shahraki, A. A., Shahnaz, A. A., Manouchehri Myandoab, A. (2016). Progressing urban development and life quality simultaneously. *City. Culture and Society*, 7 (3), pp. 1-8.
- Farjam, R. (2017). Factor Analysis of urban environment quality in central part of cities case study: Central part of Shiraz. *Regional Planning*, 7 (26), 161-176 (In Persian).
- Ghaledar, H. (2003). *Comparison of income sources of municipalities in metropolises of Iran and its physical effects*. Master's degree in urban planning. Supervisor: Mahyar Ardashiri, Faculty of arts and architecture, University of Shiraz, Iran (In Persian).
- Halla, F. (2007). A SWOT analysis of stratrgic urban development planinig: The case of Dar es Salaam city in Tanzania. *Habitant International*, 31 (1), 130-142.
- Izadi, P., Hadiyani, Z., Hajinejad, A., Qaderi, J. (2017). Regeneration by emphasizing on identification and analysis of cultural creative clusters (Case study: Shiraz Historical-Cultural Fabric). *Urban Economics and Management*, 5 (18), 21-40 (In Persian).
- Jamshidzade Ziyari, E. (2003). Investigating and analyzing the costs and credits of municipalities in the years 56-50 and 79-71. *Management and Planning of the Country*, 4 (13), 28-37 (In Persian).
- Jovane, F., Seliger, G., Stock, T. (2017). Competitive suatainable golbalizaion general considerations and perspectives. *Procedia Manufacturing*, 8, 1-19.
- Kargar Samani, A., Kordnajib, A., Khodad Hosini, H., Mousavi Shafaei, S. M. (2014). The impact of urban competitiveness on national competitiveness. *Business Management Perspective*, 13 (4), 123-139 (In Persian).
- Khalilabadi, H. (2011). *Urban development strategy*. Tehran: Mahkame publications (In Persian).
- Marans, R. W. (2014). Quality of urban life and environmental sustainability studies, Future linkage

- opportunities. *Habitat International*, 45 (1), 2-6.
- Mohammad Abadi, J. (2015). *Strategic analysis of birjand city development with urban development strategy*. Master's degree in geography and urban planning. Supervisor: Mohammad Jaza Shokouhi, Faculty of letters and humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Iran (In Persian).
- Movahed, A., Kamroudi, M., Sasanpour, F., Ghasemi Kafaroudy, S. (2014). A survey of good urban governance in urban neighborhoods (Case study: Zone 12 of Tehran). *Urban Planning Studies*, 2 (7), 147-176 (In Persian).
- Mukhija, V. (2006). Challenges for international development planning: preliminary lessons from the case of the cities alliance. *Cities*, 23 (1), 56-62.
- Nasiri Hende Khale, E. (2015). Analysis of citizens participation in urban development strategy process, comparative analysis of three regions of Qazvin. *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 5 (16), 161-180 (In Persian).
- Nazari, K., Akbari, P., Shahlaei, P., Dulatyari, F. (2015). Evaluating the role of e-banking with emphasis on bottlenecks and problems in Iran. *National Conference on Key Issues in Management and Accounting Sciences*, Scientific and applied crescent scientific center of Golestan province, Gorgan (In Persian).
- Ochoa, J. G., Lara, J., Parra, J. (2017). Proposal of a model to measure competitiveness through factor analysis. *Contaduria y Administration*, 62 (3), 1-18.
- Parda Raz Consulting Engineers (2010). Revision of detailed plan of region 8 (historical district) of Shiraz, cognition and analyze existing situation. *Study of Physical Structure and Activity System*, Volume four, First edit (In Persian).
- Parnell, S. Robinson, J. (2006). Development and urban policy: Johannesburgs city development strategy. *Urban Studies*, 43 (2), 337-355.
- Pour Ahmad, A., Ghorbani, R., Farhadi, E., Doorudinia, A. (2017). A Comparative evaluation of life quality in residential neighborhoods, (Case study: Kamyaran city). *Geographical Urban Planning Research*, 4 (4), 519-548 (In Persian).
- Rafieyan, M., Shahinrad, M. (2008). City development strategy to implement urban development planning (with emphasis on strategic plan of Kerman city). *Iranian Social Studies*, 2 (2), 6-29 (In Persian).
- Rahnama, M. R., Gholamzadeh Khader, M., Jafari Sidabad, V. (2012). Analysis of the status of urban development strategy indicators (CDS) in Chenaran. *Applied Research of Geographic Sciences*, 12 (26), 107-125 (In Persian).
- Rahnama, M. R., Sharifi, B. (2016). Analysis the status of Oshnaviyeh city based on city development strategy indicators (CDS). *Geography and Territorial Spatial Arrangement*, 6 (19), 27-42 (In Persian).
- Rahnama, M., Asadi, A., Rusta, M. (2014). Housing price in holy city of Mashhad using the Kaplan Meier model (Survival curve). *Urban Economics and Management*, 2 (8), 31-46 (In Persian).
- Rasoolimanesh, S. M., Jaafar, M., Badarulzaman, N. (2014). Examining the contributing factors for the successful implementation of city development strategy in Qazvin Iran. *Cities*, 41 (Part A), 10-19.
- Rasoolimanesh, S. M., Jaafar, M., Badarulzaman, N., Ramayah, T. (2015). Investigating a framework to facilitate the implementation of city development strategy using balanced scorecard. *Habitat International*, 46, 156-165.
- Rezaei, M. R., Karimi, B. (2016). Determining the Shiraz city development strategies and prioritizing them by them. *Research and Urban Planning*, 7 (24), 43-60 (In Persian).
- Saberi, H., Zarabi, A., Mohammadi, J. (2012). Preference of city development strategies using analytic hierarchy process (AHP) Case study: Esfahan metropolis. *Geographic Space*, 12 (39), 59-75 (In Persian).
- Sasanpour, F., Tavalaiy, S., Asasabadi, J. (2015). Study of urban livability in twenty-two districts of Tehran metropolitan. *Regional Planning*, 5 (18), 27-42. (In Persian)
- Schouten, M. A. C., Mathenge, R. W. (2010). Communal sanitation alternatives for slums: A case study of Kibera, Kenya. *Physics and Chemistry of the Earth*, 35 (13-14), 815-822.

- Shiraz Municipality (2016). *The last divisions of the city of Shiraz*. Shiraz: Fars governorate (In Persian).
- Taghvaei, M., Hosseinekhah, H., Alizadeh Asl, J. (2015). The city development strategy with emphasis on improving urban neighborhoods (Case study: Neighborhoods of Akbar Abad, Yazd). *Geographical Planning of Space Quarterly*, 5 (15), 129-148 (In Persian).
- Tavakoli, H., Moemeni, M. (2016). Investigating the attainability of good urban governance indexes by emphasizing on urban life quality (Case study districts 1, 7 and 22 of Tehran city). *Urban Management Studies*, 8 (26), 2-18 (In Persian).
- Turkoglu, H. (2015). Sustainable development and quality of urban life. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 202, 10-14.
- Varesi, H., Taghvaei, M., Rezaei, N. (2012). Investigating the role of intra-firm characteristics in improving networking interactions and their innovation capabilities in Tabriz metropolitan region. *Spatial Planning*, 2 (2), 129-156 (In Persian).
- World Bank (2000). Urban development strategy and city assistance program in East Asia. *Pacific Consultants International*, Almec corporation.
- Yaghfoori, H., Eskandari sani, M., Arshad, H. (2016). Analysis of the role of good urban governance and strategic planning (Case study: Birjand city). *Geographical Urban Planning Research*, 4 (3), 411-429 (In Persian).
- Yang, B., Xu, T., Shi, L. (2017). Analysis on sustainable urban development levels and trends in China's cities. *Cleaner Production*, 141, 868-880.
- Ziyari, K., Gasemi, S., Mahdian Behnammiri, M., Mahdi, A. (2015). CDS as Participatory approach in future visioning of city development process: Case study of Mahabad. *Geography and Planning*, 19 (53), 167-201 (In Persian).

